

Tandori Dezső

Mi az egzisztencializmus?

Ezt kérdeztem tanárnómtól, Nemes Nagytól, mint diák, jaj, fiacskám, ezt felelte, ezt roncsok és daliák egyképp kérdezik s a válasz... jó, ha megtudod, nekem szintén mondd el, érdekelne, szívem, fiam, gyermekeim.

Hát én segíteni próbálok a jónépen, ah ez érdekelné őt éppen, múlt este nem ily versbeszedhető dolgokat gondolék, de siklottak a fogalmak, mint a gondola, ha ék hasítékot tesz habon, mert csüggedt a forgalom, azt gondoltam, gondolás: nem utazom... nem iszom (alig)... nem szerelmeskedem (alig, s épp az utolsó negyedév során múlt el két fátyla, esemény-vágya, magam-kujonkodása, nem kell, nem izgat fel), az olvasás (csak ha könyvekről írok, vagy ha rossz szokás szerint lapozgatok öt-hat lapot) ...elment így az is, hogy a házból kilépek, s valahova menjek (minek? jó, hát szódát, krumplit, madáreleséget kell hoznom, esetleg újságot veszek, de elmúltak a nagy szatyortömös vásárlások, antikváriumozások, lemezvételek, el a séták...), nem sétálok, csak célmenésem van, rövid időm magam így is tönkřejárom... Aztán nem voltak eszméim, elveim, minden elemi volt, ami volt, vagy evidens volt, vagy nem volt, teóriám, nekem ma is ilyeneken jár eszem, hogy Cantor, Gödel szerint, szerintem, „ennyi erővel” egy kört foghatok-rajzolhatok, 359 fok, ez a kör, vagy 359-361, a kettő közt melyik, 359,999999999...ööö, vagy 360,999999999...nem akarok városokat látni, kirakatokat, moziba nem járok, színházba, kiállításra, nekem mind megvoltak, volt, hogy éjt-nap bújtam a múzeumokat, lópályán nem voltam 12 éve, 8 éve nem repültem, nem nyertem, bár nyerhettem volna a régi agy-szív-súgások szerint, de ez – éreztem – kikering, mind, egy érintő mentén elszáll, ez az én egyérintőm, az egzisztencializmus, fiacskám, holt gyermekeim, tanárnóm, ez, érintő, mely érintés nélkül kiszalad a semmibe, azt érinti izibe, úgy ám, galócám, aztán megül a lócán, a légi semmin, ballonon ballonkabátban, egy ballonkabátos érintő boldog, végre valamit érint ő, de nem engemet, mert én a földön beálltam légi semminek, vagyis dehog. De az érintő értelme fogy, nem érthet engem.

Aztán reggel felébredtem, már, ha tehetem, 10-11 órát vagyok így távol a világtól, bár álmodom, s mintha természetes módod lenne, amit akkor látok-hallok, nem áll, persze, hála az égnek, nem áll szinte semmi az álmokból. Felébredtem, mondom, s ratatetem, ratatamtam, a sorolást folytattam. Jó, néha én telefonálok, de a készüléket kihúzza tartom, ennek több oka van: általában ki-ki magának vagy pártfogoltjának akar valamit, és én annyira kívül élek mindenen, hogy mint tehetném? nincs rá valódi módod; vagy olyat mond ez a telefonos, hogy ... vagy csak okos érzékkel kitalálja, mikor zavar bele „a szám” valami dolgába. Meg lassú lélek vagyok, keservesen „fordulok”, ami épp volt, benne ragadok, nem tudok visszatérni magam dolgához. Szerettem vón, írja Szép Ernő, egyetlen, határtalant... ő csinálni szeretett vón, én ülni sötétben, csöndben, távol kutyánk, feleségem, tél van, most ezt mind nem részletezem, három-négy óra teljes magány jut nekem madárkámval, az utolsó ő a sorban, 30 év telt verébbel, mindig mással vagy átfedéssel, ő a Sánti Józsi, rég elpihent aludni, de a szobájában villanykályha van, s fűtésre a villany drága, itt gázos cserépkályha, az ég, teljes sötét, ülök, teszem a határtalant, teljes semmit, ezt csinálom, a meleg átárad oda stb. Éjszaka hallom a Józsi hangját, megbizonyosodik talán, nincs egyedül, ezt már írtam, én is mindent hatszor mesélek, mások is ezt teszik általában, hát erre én nem! Legjobb, ha nem telefonálok, nem találkozom véletlenül se, nem társalgok, alig levelezek, lehet olvasni úgynevezett műveimet, azokban nagyon benne vagyok, alig a dolgok 51 %-át titkoltam, azt sem titkoltam, csak erre vitt tollam (ami így egy írógép). Így is, ha már e szó előjött, villanyóra, vízóra, tűz, házmegrendülés fenyegetése (életem vég), kéménybélelés vitt el másfél év nyugalmat. Nekem, aki nem rágok jobb oldalamon, hogy a híd maradjon! 11 éve nem jártam orvosnál, de ez nem vasegészség, nehéz légzés fuldokoltat, két karom-kezem nyomorék, fél lábam, esésektől megrándultak, húzódtak combizmaim, erősek, de használhatatlan holt fák. És még sorolhatnám, mi nem, vagy mi használhatatlan, vagy épp mit nem akarok használni. Agyamat, hát ez nehéz kérdés... beleérezésem... akarom? Lefosztva, hamarost kifosztva, de már késő, nem fosztanak meg az élet általuk hitt kellemségétől és értelmétől, én az egzisztencializmushoz eljutottan egzisztencia vagyok csak, vagy így mondja: „Velük vagyok. A Balassi-Csokonai-Petőfi-Jókai-Ady stb., József Attila és Pilinszky, Mikszáth sorában stb., kisasuk a diák-könyvtárban. Akarhattam volna többet, határtalanabbat, mást? Az egyedüli élő vagyok köztük, kisasuk – minek éljek, különben, különbül hogy?”

S valóban, fürdőzhetek e jókban, ha majd mégis kivisznek a házból, nem holtan, de prosztata okából, gyomorrákból kifolyólag, mégis orvoshoz megyek, s menni se tudok, ezzel a szép eredményemmel lehetek boldog. Köröttem virul a világ, öleli ember a másikat, támasztja a kocsmá falát, plakát plakát hátán, egyiken szexbomba, másikon sárkány, harmadikon új sztárok, sümakkeri világok, de engem visznek, s remélhetőleg nem emlékszem, milyen boldog voltam ezen a reggelen, esten (jó szőrend), éjen, mikor ezt írtam, és a papírban, melyen e szöveg másodpéldányban megmaradt, talán kettőt táncolnak galamb madarak, igen, a nekem össz-vissz két-három ellenszenves madár egyike táncol, mert e vers másodpéldánya kihullt a lomtalanításkor a kukából, s eblakomból, boldogan, hogy újból itthon lehetek, nem integethettek a szemetesek után, minden előttem van, és jön, mi is van emez előtt „után”.

Hát akkor, mire oda jutnék, hogy „tanárnő, hittük volna ezt?”, mármint, hogy valamikor vele én „egy sorban” leszek (semmi jóra!), már itt az óra, mely elver engem, ment-eszembe semmi nem ment, bebádogoznak, széna-szalma-embert.

Pótegzisztencia

„Hol a célmenés már nem hasmenés!”

S Odaát –
 amit T. S. Eliot
 tanított
 (nem idiot!):
 „Taníts törődni, nem törődni”,
 meghirdetem:
 táblám a kellő helyeken:
 „Törődést, főleg nem törődést
 töretlenül tanítok”.
 Mint Örkénynél
 a világvégénél
 is további pesti, Andrassy
 úti életben az az X-né,
 patkányirtást, hogy vállal.
 És teljes vállal
 vállalom, mint Kariát Ida,
 s a többi. Mert megpillantom
 hű kutyánkat, „mamija
 már szintén múmia!”
 s látok ott
 egy nagy várost: London? Párizs? vagy Tokod?
 Jaj, már sosem leszek ott, nem vagyok ott!”
 S nem biccen semmim sem: formaldehidben, égiben,
 ah, nem kevés hazamenés, égjezés,
 micsoda test ez, már ki a’? volt Núbia párdúca!
 Hittem, s Végül: itten. Ez az egzisztenc. java.

Cuki-Coki *

Rémlettek a makámák.**
 Írtam hát itt egy ma-kómát.
 Doki,
 Maki!***

* Régies szó
 ** Versforma-féle
 *** Ld. az a kor, melyben a betű megbukott, baki lett,
 helyette a szellem megannyi ily Doki lett!

Fischer György
 Kuporgó